

Veisz Gizella fürdik

Az idén százéves a film. Vagyis kerekén száz esztendeje volt az első nyilvános filmvetítés. A Lumière testvérek adták saját, A vonat érkezése című alkotásukat. A történet ismert: amikor a nézők, a világ első nézői meglátták a közelgő vonatot, remélten kirohantak a tereméből.

A mozi valószínűleg akkor kellett volna betiltani. Rögvest. Hiszen már ott sejtethető volt, hogy a hatása olyan riasztóan szuggesztív, hogy a nézőt szinte kiszolgáltatottá teszi. Tolsztoj látott filmeket, és már a század legeslegelején megjósolta, hogy a film „hadjárat az irodalom és a művészet eszközei ellen...”, ha úgy vesszük, közelebb áll az élethez. És e hadjárat, akárcsak Napóleon néhány hadjárata: túl jól sikerült, s mivel a hódítás totális lett, mint az lenni szokott: a film bizonyos értelemben zsarnokká is vált. Tehát az már-már nem is kérdéses, hogy lesz e még egyszer százéves a film. Lesz. S hogy az emberiségnek lesz-e még száz éve?

Ez már sokkal kétségesebb. Mindenesetre ma Magyarországon egy könyv nyilvános bemutatója korántsem olyan „társadalmi esemény”, mint egy új film. Igaz, az olvasáshoz nem is igazán célszerű kiöltözni. Bár. A tisztelet a könyv még inkább megérdemelné. Márcsak élemedetebb kora miatt is.

Gothár Péter friss filmjének, a Részlegnek vetítésén megjelent a magyar kulturális élet szinte minden, Gothárhoz közelálló személyisége, és az ő rajongói. Esterházy Péter író például fiatal bölcsészhallgatók csoportja kísérte folyvást, s hogy jó-e ez egy komoly írónak — mármint ez a szertelen rajongás? Ha az illető csinos és nőnemű, akkor valószínűleg kellemes lehet, máskülönben biztosan teher.

A film egyébként — bár a külsőségek akadályozták az elszántabb odafigyelést — az utóbbi esztendő legjobb filmje.

Gothárnál lettek igazán nagyra a képi kifejezés azon kísérletei, melyekért Szász János tavaly Felix-díjat (európai Oscart) kapott. Megkockáztatom, mert filmjét nem itthon, hanem a Gyergyóban forgatta. Ott, ahol az alapmű szerzője, Bodor Ádám is élt.

Bodor bizonyos értelemben a legjobb mai magyar író. Olyannyira pontos és okos, hogy néha csupán emiatt lesznek művei ironikusak. A részleg ráadásul az egyik legjobb alkotása. Minden mondata kemény, és annyira képszerű, hogy első olvasásra úgy tűnhet: legálabb akkora képtelenség filmet csinálni belőle, mint Hegel Szellemfenomenológiájából. De Gothár akkora cáfolatot csinált, hogy le a kalappal (ebben a meleg februárban). Evidens volt, hogy a film forgatókönyvébe bele kellett írni kicsit a Sinistra-körzetet is. Mint ahogy az is, hogy Romániában román operatőrrel kell forgatni.

Gothár a kitűnő Vivi Dragan Vasileit választotta, valószínűleg nem csak azért, mert egy napon született vele. A főszerepet, bár a szintén Gothár-féle, szintén kitűnő rádiójátékban Eszenyi Enikő játszotta; most Nagy Marira osztotta rendező. Talán mert Eszenyi túl szép lett volna Veisz Gizellának. Amint fürdik. És a „férfi” nézi, „mintha egy menyét ülné a lavórban”.

Szöke András új filmjéről szintén elmondható, hogy a legjobb eddigi alkotásai közül.

Címe: Ilyen az élet. A cím azt sejtetné, hogy Szöke a szokásos magyar burleszket forgatta le, de ez a film néhol egészen komolyabb.

Egyik „szép” jelenetében a rendező felkapaszkodik egy elme-egyházintézet-szerű létesítmény vasrácsos ágyára, és interjút ad. Komoly dolgokat mond, miközben láthatóan fárad és izzad. Arra a kérdésre például, hogy mire vágyik, azt feleli: „boldogságra, boldogságra persze, és szeretnék már mielőbb lejönni innen.”

A fiatal rendezők közül, a jó családban felnőtt, csinos Böszörményi Zsuzsa olasz koprodukcióban készült műve tűnt ígéretesnek. Talán ő kapja majd azt az egymillió forintot, amit egy magyar videó szakkap ajánlott fel a legjobb első filmesnek. Versenyen kívül.

Ugyanis a földi mindössze kétszázezer forint. A rendezők pedig nem akartak botrányt.

Elvégre egy magyar játékfilmszemle mégsem szépségverseny. KOLOZSI LÁSZLÓ



Blazovich László sorozat-, illetve Kruszticz István Gábor kötet szerkesztésében megjelent a Csongrád Megyei Levéltár Kiadványai sorozat részeként a Hódmezővásárhely Város Levéltára, 1691—1950 című repertórium. Megyénkben a harmadik ilyen munka a Csongrád megyei, azaz szentesi, és a Csanád megyei, azaz makói után. 246 oldalas fűzött kötet. Kitűnő tipográfiája, jól áttekinthető tükre a Szegedi Ferencs Nyomda és Könyvkiadó, értékes tartalma praktikus tagolása a Kruszticz István Gábor és Makó Imre szerzőpárost dicséri.

Rövid előszóból megtudhatjuk, hogy a vásárhelyi levéltár egy, 1993. évi összesítés szerint 1529 folyóméternyi, mintegy ötödfél száz fondba (tar-

Újabb hasznos segédlet Vásárhely-kutatóknak Városgazdák, borbírák

talmi egységbe) rendezett iratanyagot tartalmaz. Ennek kb. egynegyedét dolgozták föl a szerzők — folytatását ígéri. A következő fejezet a levéltár történetét foglalja össze. Itt olyan fontos adatokkal találkozunk, mint „Hód-földjének” első említése egy 1231-es végrendeletben, illetve a levéltár legkorábbi darabja: Bercsényi grófnak, a város földesurának 1691-ben kelt levele. A közbülső, a középkori anyagot ugyanis a török dúlás teljesen megsemmisítette. Az első fennmaradt városi elöljárósági testületi jegyzőkönyv dátuma: 1724. Ebből

a századból jobbra csak a földesúrral folytatott levelezés, valamint a városi magisztrátus jegyzőkönyvi anyagait gyűjtötték.

Beszámol az előszó a levéltár őrzéséről, elhelyezéséről, rendezéséről és selejtezéséről, fejleményeiről. 1851-ben fordul elő első ízben levéltárnok említése, addig a mindenkori

A kötetben bemutatott fondok három (hagyományos) csoportba vannak osztva (feudális, kapitalista, szocialista). Ezeket a fejezeteket külön-külön tömör történeti összefoglalás vezeti be, majd az egyes fondokba tartozó iratfélések, illetve iratképző szervek ismertetése következik. Egyetlen példa: Hódmezővásárhely város tanácsának iratai, IV. A. 1001. (1691—1849) — tanácsulási jegyzőkönyvek, körözö-levelek, hirdetőkönyvek, adás-vételi szerződések atyafiságos egyezségek, végrendeletek, becsüjegyzőkönyvek és így tovább.

A fondok felsorolásához függelék csatlakozik. Ebben a város összes országgyűlési képviselőinek, főispánjainak, polgármestereinek és főlevéltárosainak a névjegyzéke található.

A kötet annak is érdekfeszítő olvasmány, aki nem kíván a részletek után kutatni, csupán a történelem maga érdekli. Könyvesbolti forgalmazásba azonban nem kerül, természetesen fogva mindössze 100 példányban nyomtatták ki. Levéltárakban, könyvtárakban olvasható.

F. B.

Baka István

Siralomház

Nagyon közel lett a távol,
Már félig benne élek én;
Mint felbontott palack nyakából,
Csurog az édes, égi fény

Napjaim csorba poharába;
S iszom, amíg tart, úgy iszom,
Mint utolsó kancsó borát a
Betyár, ha csendőrtoll-iszony

Lesz az órát ásitozva, —
Mikor vezethet engemet
Az udvarnégyszög — borzalomba,
Ahol akasztófám mered?

Nagyon közel lett a távol;
És végleges ítéletem?
Csurog-csurog az ég nyakából
Megromlott fényű életem.

110 éve alakult a makói ipartestület

A mesteremberek szerettek mulatni

A magyar országgyűlés 1884. május 18-ai ülésén elfogadta az ipartörvényt, amelynek negyedik fejezete az ipartestületekről rendelkezett.

Kimondta, hogy a „törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsal bíró városokban,

továbbá oly községekben, melyekben a képzéshez kötött mesterséggel foglalkozó iparosok száma legalább százra megy, a képzéshez kötött mesterséggel foglalkozó iparosok kétharmadának kívánatára, az illetékes ipar- és kereskedelmi kamara meghallgatásával és a törvényhatóság hozzájárulásával az iparhatóság által ipartestületek alakítandók”.

Mivel Makó rendezett tanácsú város volt és a képzéshez kötött (erről is az ipartörvény intézkedett) mesterek száma 600 fölötti, a város megfelelt a törvényi előírásoknak.

A makói iparosokat 1884. szeptember 17-re egy gyűlésre hívták, ahol dr. Wizinger Károly ügyvéd ismertette az ipartörvényben foglaltakat, és külön is az ipartestületek célját: „Az iparosok közt rendet és az egyetértést fenntartani: Az iparhatóságnak az iparosok közt fenntartandó rendre irányuló működését támogatni, az iparosok érdekeit előmozdítani, s őket haladásra serkenteni.”

Az ügyvéd Úr még hozzátette: „Az ipartestülettel a közös erővel ugyanazon irányban törekvő

iparososztály az ipar fejlesztésének és az anyagi jólét előmozdításának leendő tényezője.”

A jelenlévő mintegy 250 fő kijelentette az ipartestület létrehozásának szükségességét, és ez okból kérvényt nyújtottak be a hatóságokhoz. A szervezőmunkára pedig egy bizottságot állítottak fel.

Mivel az ügyintézéshez akkoriban is idő kellett, az alapszabálytervezetet a M. K. Földművelésügyi Ipari és Kereskedelemügyi Minisztérium megbízásából csak 1885. március 10-én hagyta jóvá dr. Meskó Sándor alispán. A város tanácsa Major Miklós árvászként ülnököt (későbbi polgármestert) nevezte ki iparbiztosul a testület létrehozásának lebonyolítására és ellenőréül.

A makói ipartestület alakuló ülésére és előjáróságának megválasztására 1885. március 19-én került sor. A már előzőleg kibérelt Megyeház utcai Népkert helyiségében.

A jelenlévők „általános szótöbbséggel” elnöknek B. Papp Mihályt, pénztárnoknak Czene Pétert, számvetőkül Szűcs Pétert, Ponycz Ferencet és Harsányi Dá-

nielt választották. Jegyző és ügyész Wizinger Károly lett. Létrehozta egy 20 fős előjáróságot, amely alelnöknek id. Sonkovich Istvánt választotta meg. A makói ipartestület működését március 20-án kezdte meg.

A feladatok közé tartozott az iparosok, a segédek és a tanoncok között felmerült viták elrendezése is, ezért békéltető bizottságot hoztak létre az előjáróság tagjaiból és a melléjük választott segédekből.

Mivel a helyi mesteremberek szerettek mulatni, megalakulásukat 1886. június 4-én vacsorával, valamint a segédek és tanoncok számára kiírt pályázat eredményhirdetésével ünnepelték. Az első díjat, a testületi jegyző által adományozott egy császári aranyat Macsán István gyermekszízmakészítő kapta.

Azért, hogy a tagok alacsony kamattal kölcsönhöz jussanak, valamint élelmiszer és iparcikkek beszerzését megkönnyítsék, önszegélyező hitel- és fogyasztási szövetkezetet hoztak létre.

Az ipartestület működésének első évében 493 ügyet rendezett el, 520 munkakönyvet adott ki, 667 iparost és 764 segédet, valamint 295 tanoncot tartott nyilván, és nem utolsósorban — sok vitát kiváltva — megkezdte a kontárök üldözését.

FORGÓ GÉZA

Díszítőművész Kör Makón Tisztelet a hímzőknek

megélhetésért folyó mindennapos küzdelemre gondolunk —, bizony ritka dolog, hogy valaki hímzéssel, netán a népművészet egyéb ágaival foglalkozzék. A tendencia sajnos az, hogy egyre kevesebben tudják vállalni ezt a kihívást, s akik maradnak, azok is többnyire idősek.

— A klubvezetők között azonban fiatalok is akadnak.

— Igen, és ezt örömmel látom. A vezetőképző tanfolyamra egyetemisták, főiskolások is jelentkeznek. Itt a kosárfonástól a bőrművészeten át a hímzésig sok mindennel megismerkedhetnek az érdeklődők, s közben a legtöbben arra is rájönnek, mi mindenre jók ezek a foglalatosságok túl azon, hogy a magyar népi kultúra legemesebb hagyományait ápolják. Hogy mire gondolok? Egyebek közt a gyerekek kézügyességét, koncentrációképességét javítja, de például a rehabilitációban ugyancsak alkalmazható.

— A megyében merrefelé működnek kézimunkakörök?

— Derekegyháza, Hódmezővásárhelyen, Mindszenten, Mórahalmon, Üllésen, Szegeden, Szegváron és természetesen Makón működnek a legszínvonalasabb csoportok. Valamennyien támogatásra érdemesek, hiszen nemes feladatot, értékműt munkát vállaltak. Jó lenne, ha mindenütt felfedeznék azt is, mekkora lehetőség egy ilyen kör, mondjuk az idegenforgalom vagy a kereskedelem szempontjaiból. A magyar népművészet világszerte ismert, kedvelt, vonzza az embereket. Persze, a hagyományok ápolása ettől függetlenül is kötelességünk...

SZABÓ IMRE



Molnár László: Elmentek